

ภาพหมวดที่ 1: สถาปัตยกรรม

ภาพที่ 1

(a) พระมหาธาตุจ๋วย-สิกง (Shwe-zigon) โบราณสถานหมายเลข 1 ในกลุ่มโบราณสถานของเมืองพุกาม, สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในรัชสมัยพระเจ้าจันสิตถาราวในครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 11 และสำเร็จลงในรัชสมัยพระเจ้าจันสิตถาราวในครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 12. พระสถูปองค์นี้ถือเป็นต้นแบบทางสถาปัตยกรรมสำหรับสถูปในวัฒนธรรมพม่าช่วงเวลาต่อมาด้วย. องค์สถูปประกอบด้วยฐานประทักษิณรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อเก็จซ้อนลดหลั่นกันสามชั้น, รองรับฐานแปดเหลี่ยมย่อเก็จ, ฐานกลม, ระฆังกลมซึ่งมีลวดบัวคาดกลาง, และส่วนยอดทรงกลมฟาง (โดยไม่มีบัลลังก์คั่นกลางระหว่างระฆังกับส่วนยอด), โดยลำดับ. สถูปิกะตั้งประจํามุมทั้งสี่ของฐานประทักษิณชั้นบนสุด และที่ห้องไม้ของฐานทุกชั้นประดับด้วยแผ่นภาพดินเผาเล่าเรื่องนิบาตชาดกจำนวน 547 ชาติ.

(b) เซตะนา-จี-พญา (Sitana-gyi-hpay) โบราณสถานหมายเลข 987 พระสถูปขนาดใหญ่ทรงลังกาศมพม่า สันนิษฐานอายุการสร้างราวในคริสต์ศตวรรษที่ 13 เป็นอย่างช้า. องค์สถูปประกอบด้วยฐานประทักษิณสี่เหลี่ยมจัตุรัสซ้อนลดหลั่นขึ้นไปสี่ชั้น (สามชั้นบนย่อเก็จ และชั้นล่างสุดรายรอบด้วยรูปช้างหมอบโดยรอบ) รองรับฐานทรงกลมระฆังกลมไม่มีลวดบัวคาดกลาง. เหนือระฆังตั้งบัลลังก์สี่เหลี่ยมมีลวดลายดอกไม้ทรงกลมในช่องสี่เหลี่ยมประดับกลางด้านทั้งสี่ ส่วนยอดของเดิมพังทลายลงทั้งหมด ที่เห็นในปัจจุบันเป็นผลจากการปฏิสังขรณ์ใหม่เมื่อไม่นานมานี้. ฐานช้างล้อมและรูปทรงขององค์เจดีย์เหนือฐานประทักษิณขึ้นไป รวมถึงลวดลายกลางด้านของบัลลังก์ เป็นแบบที่ได้รับอิทธิพลทางศิลปกรรมจากศรีลังกา

ภาพที่ 2

- (a) ซากกุฏิสงฆ์ชื่อ เมียะ-ต่อง-โอก-จอง (Mya-daung-ok-kyaung) โบราณสถานหมายเลข 225. ตัวอาคารและภาพจิตรกรรมภายใน มีอายุในคริสต์ศตวรรษที่ 15 ซึ่งเป็นช่วงเวลาภายหลังจากสมัยพุกามแล้ว
- (b) ภาพจิตรกรรมบนผนังชั้นสองของอาคาร เล่าเรื่องพุทธประวัติและนิบาตชาดก

ภาพที่ 3

- (a) โบราณสถานซากกุฏิสงฆ์หมายเลข 1238 สันนิษฐานอายุราวในคริสต์ศตวรรษที่ 13.
- (b) กลางผนังด้านตะวันออกมีซุ้มซึ่งคงเคยใช้เป็นประดิษฐานพระพุทธรูป ผนังด้านหลังของซุ้มมีภาพจิตรกรรมของเดิมหลงเหลืออยู่เล็กน้อย เขียนรูปต้นพระศรีมหาโพธิ์.

ภาพที่ 4

- (a) ตะมี-เวต-อุมิน (Thami-hwet-umin) โบราณสถานหมายเลข 172 เป็นถ้ำศาสนสถานซึ่งขุดเข้าไปในหน้าผา สันนิษฐานอายุราวในคริสต์ศตวรรษที่ 13.
- (b) ภายในอุโมงค์มีภาพจิตรกรรมฝาผนังรุ่นหลังจากสมัยพุกาม แสดงให้เห็นว่าศาสนสถานถูกใช้งานต่อเนื่อง จนถึงภายหลังจากสมัยพุกาม.

ภาพที่ 5

- (a) คูหเจติย์อานันดา (Ananda-gu-hpaya-gyi) โบราณสถานหมายเลข 2171 ด้านตะวันออก
- (b) หลังคาอาคารทำเป็นชั้นล้อมรอบด้วยทางเดินประทักษิณแคบๆ สอปซ้อนขึ้นไปรองรับยอดศิขระ; ท้องไม้ของฐานหลังคาแต่ละชั้นประดับด้วยภาพดินเผาเล่าเรื่องนิบาตชาดกจำนวน 547 ชาดก ลำดับเรื่องเวียนขวาจากชั้นล่างขึ้นสู่ชั้นบนโดยลำดับ.

ภาพที่ 6

แผ่นภาพดินเผารูปเทวดา (a-c) และมาร (d-f) ประดับบนท้องไม้ฐานอาคาร คูหเจติย์ หมายเลข 2171 ภาพมารอยู่บนซีกอาคารด้านตะวันตก เริ่มจากมุขอาคารด้านใต้ เรียงหันหน้าตามทิศทักษิณาวรรต ต่อเนื่องไปจนสุดมุขอาคารด้านเหนือ, สำหรับภาพเทวดาปรากฏบนฐานอาคารซีกตะวันออก หันหน้าสู่ทิศของประตูอาคารด้านตะวันออก สมมาตรทั้งสองฟาก. ภาพเทวดาช่องสุดท้ายริมช่องประตูมุขอาคารด้านตะวันออกฟากเหนือ (a) แสดงรูปพระพรหมถือฉัตรและพระอินทร์เป่าสังข์วิชัยยุตร ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของเหตุการณ์ตรัสรู้.

ภาพที่ 7

- (a) คูหเจติย์สุลา-มาณี (Sula-mani-gu-hpaya) โบราณสถานหมายเลข 748 สร้างขึ้นในครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 12.
- (b) ภาพจิตรกรรมสมัยหลังซึ่งคงมีอายุราวในคริสต์ศตวรรษที่ 18 พบบนผนังมุขอาคาร เนื่องจากเป็นศาสนสถานสำคัญจึงได้รับการปฏิสังขรณ์หลายต่อหลายครั้งในช่วงเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมา การปฏิสังขรณ์ในอดีตได้ทิ้งร่องรอยของยุคสมัยไว้ เป็นต้นว่าภาพจิตรกรรมฝาผนังและจารึกคำอุทิศหลายแห่ง.

ภาพที่ 8 ซากอารามสมัยพุกาม

- (a) อารามของอนันตสุระสร้างเมื่อปี ค.ศ. 1223 ประกอบด้วยคูหเจติย์หมายเลข 447 เป็นประธาน พร้อมสิ่งก่อสร้างอื่นๆ รวมอยู่ในเขตกำแพงแก้วชั้นใน.
- (b) ซากอารามขนาดใหญ่หมายเลข 1112 ในกลุ่มโบราณสถานชื่อ “ตามาณี” (Tamani) โดยเพี้ยนมาจาก “ตามลินท์”; เชื่อกันว่าบริเวณดังกล่าวเคยเป็นที่ตั้งอารามของพระตามลินทมหาเถระ ผู้ติดตามพระฉัพภมหาเถระมาจากศรีลังกา และต่อมาได้แยกนิกายศาสนาเป็นสายของตนเองต่างหาก ตามเรื่องราวที่ปรากฏในจารึกกัลยาณี (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ U Aung Kyaing, สิงหาคม 2552).

ภาพที่ 9

- (a) คูหเจตีย์ งา-เมียด-หน้า (Nga-myet-hna) โบราณสถานหมายเลข 730 เป็นอาคารทรงห้าเหลี่ยมสมมาตร ยอดเจตีย์ทรงกลม ภายในอาคารประดิษฐานพระประธานห้าพระองค์รอบแกนก่ออิฐที่รับน้ำหนักส่วนยอดของอาคาร พระประธานหันพระพักตร์สู่มุขทิศด้านต่างๆ สันนิษฐานว่าหมายถึงพระพุทธเจ้าห้าพระองค์แห่งภัททกัปปัจจุบัน.
- (b) โบราณสถานหมายเลข 516 สร้างขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 13 เป็นตัวอย่างคูหเจตีย์ทรงสถูปลังกา.

ภาพที่ 10

- (a) คูหเจตีย์ตะยก-ปิ (Tayok-pyi) โบราณสถานหมายเลข 539 เป็นอาคารขนาดใหญ่สองชั้นยอดทรงศิขระ อาคารแต่ละชั้นประกอบด้วยสองส่วนหลัก ได้แก่ โถงหน้าและเรือนธาตุ (ทรงสี่เหลี่ยมมีมุขทิศและซุ้มประตูประจำทั้งสี่ด้าน) เชื่อมถึงกันด้วยมุขกระสัน. เนื่องจากเป็นอาคารขนาดใหญ่ กลางเรือนธาตุจึงมีแกนก่ออิฐขนาดใหญ่รับน้ำหนักส่วนยอดของอาคาร พระประธานประจำมุขทิศประดิษฐานอยู่โดยรอบแกนก่ออิฐนี้ ภายในแกนก่ออิฐเป็นห้องบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และมหัศจรรย์พุทธรูชา.
- (b) โบราณสถานหมายเลข 660 (ซ้าย) และ 659 (ขวา) แสดงรูปแบบที่แตกต่างกันของคูหเจตีย์สมัยพุกาม. คูหเจตีย์ 660 เป็นทรงจตุรมุขยอดเจตีย์กลม อาคารไม่มีโถงหน้า แต่มุขเรือนธาตุด้านตะวันออก (ด้านหน้า) มีขนาดใหญ่กว่ามุขด้านอื่นๆ ส่วนคูหเจตีย์ 659 ชื่อ วินิโด (Winido) มีเรือนธาตุทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส เพิ่มมุมด้วยมุขและซุ้มที่ยกจากผนังทั้งสี่ด้าน ด้านหน้าเรือนธาตุมีโถง ซึ่งมีช่องทางเข้าด้านหน้าและด้านข้างทั้งสองด้าน; โถงเชื่อมต่อกับเรือนธาตุผ่านทางมุขกระสัน.

ภาพที่ 11

- (a) โบราณสถานหมายเลข 475 เป็นคูหาเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยมยอดเจดีย์กลม มีมุขเรือนธาตุ และซุ้มประตูทางเข้าอาคาร ประจำทั้งสี่ด้านผนังเรือนธาตุอย่างสมมาตร
- (b) โบราณสถานหมายเลข 680 เป็นคูหาเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยมยอดคตุรูปทรงกลม มีมุข ประจำสี่ด้านทำเป็นห้องลึกเข้าไปในองค์เจดีย์ เพื่อประดิษฐานพระประธาน โดยไม่มี ระเบียงทางเดินภายในอาคารเชื่อมระหว่างมุขทิศด้านต่างๆ.

ภาพที่ 12 คูหาเจดีย์สมัยพุกาม สร้างขึ้นภายใต้รูปทรงจำลองของวิหารมหาโพธิ์ ณ พุทธคยา ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า.

- (a) คูหาเจดีย์มหาโพธิ์ (Maha-bodhi-hpaya) โบราณสถานหมายเลข 1670 สันนิษฐาน ว่าสร้างขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 13; เนื่องจากเป็นพุทธสถานสำคัญ จึงได้รับปฏิสังขรณ์ หลายครั้ง ในช่วงเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมา.
- (b) คูหาเจดีย์หมายเลข 99 เมืองสะเล

ภาพที่ 13

- (a) คูหาเจดีย์ดัมบุละ (Thambula) โบราณสถานหมายเลข 482 สร้างเมื่อปี ค.ศ.1255.
- (b) คูหาเจดีย์พญา-โตง-สุ โบราณสถานหมายเลข 477-478-479, ประกอบด้วยกลุ่มคูหา เจดีย์ลักษณะเดียวกันสามหลัง หันหน้าสู่ทิศเหนือ ตั้งเรียงบนฐานไพทีจากตะวันออกไป ตะวันตก. อาคารแต่ละหลังเชื่อมผ่านถึงกัน ด้วยทางเดินภายในผ่านทางมุขกระสัน. คูหา เจดีย์แต่ละองค์มีรูปทรงสี่เหลี่ยมยอดคิขระ ด้านหน้ามีโถงซึ่งเชื่อมกับเรือนธาตุผ่านทาง มุขกระสัน. กลุ่มอาคารลักษณะเช่นนี้ปรากฏตัวอย่างในงานสถาปัตยกรรมสมัยพุกาม เพียงแห่งเดียว ณ ที่นี้.

ภาพที่ 14

- (a) คูหเจติย์อัจเจอ-เกอณา (Ajja-gona-hpaya) โบราณสถานหมายเลข 588 ที่मुखเรือน
ธาตุด้านตะวันตก(ด้านหลัง) ของอาคารซึ่งด้านหน้าถูกบังจนมืดด้วยพนักก่ออิฐ
ด้านหลังพระประธาน ทำเป็นห้องทึบ และไม่มีภาพจิตรกรรมฝาผนังมาแต่เดิม ขณะที่
บนผนังภายในอาคารส่วนที่เหลือเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังเต็มทั้งหมด.
- (b) คูหเจติย์หมายเลข 675 ในกลุ่มมินิกานนฤ ส่วนฐานมีรูปช้างหมอบประดับโดยรอบ
แสดงความเกี่ยวข้องด้านรูปแบบศิลปกรรมและคติความเชื่อทางศาสนากับศรีลังกา.